

УДК 330.341.1

Микитенко В. В.*д.е.н., проф., г.н.с.,**відділу стратегічного потенціалу сталого розвитку***Гребенюк О. В.***к.е.н., н.с.**відділу стратегічного потенціалу сталого розвитку,**Державна установа «Інститут економіки природокористування**та сталого розвитку НАН України», Україна*

РЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА УЩІЛЬНЕННЯ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УКРАЇНІ: РОЗБУДОВА КАСКАДНИХ ФОРМ РЕГІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Проведено порівняльний економіко-статистичний і структурно-функціональний аналіз структурно-динамічних параметрів та характеристик територіальних систем України. Виконано обґрунтування щодо доцільності створення двох нових форм організації виробничо-господарської та міжрегіональної взаємодії – тобто, двох класів кластерних округів, каскадів регіональних промислових комплексів (бінарної та масштабної інваріантної спрямованості). Розвинуто базові принципи регіонального розвитку та удосконалено усталену систему класифікації територій і регіональних соціально-економічних систем на засадах реалізації використовуваної, наразі, в країнах ЄС концепції NUTS. Здійснено аналіз основних макроекономічних показників розвитку регіонів України в розрізі поділу на кластерні округи у розрізі кількості населення, масштабів промислового потенціалу, результативності провадження зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: територіально-виробничий розподіл, система NUTS, ресурсне забезпечення, регіональний розвиток, каскадні форми організації виробничо-господарської та міжрегіональної взаємодії, експорт, імпорт.

Постановка проблеми. Як відомо, економічна система Україна потенційно здатна забезпечити позитивну динаміку у контексті переходу держави до сталого та динамічного розвитку, про що красномовно засвідчує її: а) географічне розташування (через територію проходили в різні історичні часи міжнародні торговельні шляхи, яким на зміну прийшли міжнародні транспортні коридори); б) природно-кліматичні умови; в) унікально родючі землі; г) розмаїття природних ресурсів (які включають у себе не лише традиційні енергоносії – вугілля, нафту і газ, а й значний ресурс для розвитку альтернативної енергетики). Але, водночас, Україна – це держава з недостатньо розвинутою системою

управління регіональною економікою та територіальними комплексами. І проблема, у більшій мірі, не у відсутності як такої «владної вертикалі», яка опікується проблеми забезпечення збалансованого функціонування реального сектору чи поганій підпорядкованості регіональних корелянтів – «центру». Наразі, в Україні за роки її новітньої незалежності закладені конституційні засади місцевого самоврядування, ратифікована Європейська Хартія місцевого самоврядування, ухвалено низку базових нормативно-правових актів, які створюють правові та фінансові основи його діяльності. Проте, від часу ухвалення Конституції України та базових для місцевого самоврядування нормативно-правових актів зберігаються диспропорційності та архаїзми радянської системи адміністративно-територіального устрою, як основи існування нераціональної територіальної організації влади, малоефективного управління економічним і суспільним розвитком, тим більш, в ресурсних обмеженнях при постійному нарощенні загроз і ризиків українському державотворенню (деталізовано авторами статті у [1]).

У цій відповідності, варто також зазначити, що існуюча в Україні система організації влади на місцевому рівні не відповідає загальноприйнятим європейським принципам, закладеним в Європейській хартії місцевого самоврядування, яка є частиною діючого законодавства України. Фактично, регіональний розвиток і удосконалення системи місцевого самоврядування зупинилися на рівні територіальних громад – міст обласного значення, оскільки, переважна їхня більшість, через надмірну подрібненість та надзвичайно слабку фінансову базу виявляється неспроможною до виконання повноважень та забезпечувати сталий розвиток певної регіональної соціально-економічної системи. Тому, функціонування місцевого самоврядування та специфічні функції регіональних суб'єктів управління, за таких умов, не спрямовано на реалізацію його головного призначення – створення надійної та збалансованої регіональної економіки, підтримки сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку територіального соціуму, надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних публічних послуг тощо.

Поряд із зазначеним, слід підтвердити і про те, що положеннями Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» [2] визнано доцільність і вагомість залучення до регіональної економічної політики сучасного нормативно-правового, організаційно-економічного, фінансового та техніко-технологічного інструментарію цілеспрямованого впливу на виміри результативності управління забезпеченням енергетичної, соціальної, екологічної та економічної ефективності функціонування регіональних соціально-економічних систем (РСЕС) з метою активізації та інтенсифікації процесів у площині формування, нарощення і раціоналізації використання стратегічного потенціалу регіонів України. Однак, інтенсивність останніх, як відомо, може бути відмінною у різних за

структурно-динамічними, системно-універсальними та соціально-економічними параметрами розвитку регіонах держави. Тому, наразі, визнано потребу у об'єктивній ідентифікації характеристик і здатностей певних секторів регіональних систем задля їхнього залучення до процесів розбудови нової регіональної карти держави (у відповідності до вимог, передбачених в Угоді про асоціацію між Україною, з однією сторони, та європейським союзом, європейським співтовариством, іншої сторони [3]).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним, методологічним і прикладним аспектам вирішення багатогранної проблематики регіонального розвитку та територіального виробничо-господарського поділу продуктивних сил приділяли увагу відомі вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти: О. М. Алімов, В. Г. Андрійчук, П. І. Гайдуцький, О. А. Санчес, В. М. Трегобчук П. Франкеліус, Й. Шумпетер та ін. Проте, віддаючи належне теоретичній і практичній цінності попередніх наукових здобутків, існує гостра потреба в усесторонньому вивченні та системному аналізі процесів кластеризації продуктивних сил України та ефективного розподілення територіально-виробничих комплексів держави з урахуванням сучасних умов функціонування національного господарства за використання у країнах ЄС принципів провадження економіко-статистичного аналізу задля розбудови і формування в державі нової регіональної карти.

Формування цілей статті. Грунтуючись на тезі, що цілеорієнтований розвиток та збалансоване функціонування, за ефективного використання наявного стратегічного потенціалу суміжних регіонів України, може дозволити українській економіці досягнути вищих конкурентних переваг і загальноекономічного прискорення, ціллю статті виступають – системне дослідження та визначення функцій забезпечення збалансованого розвитку національної економіки на засадах раціоналізації виробничо-господарської, міжгалузевої та міжрегіональної взаємодії регіональних соціально-економічних систем в Україні.

Виклад основного матеріалу. Засвідчимо й підтвердимо, що адаптація до базових положень регіональної економіки усталених принципів «Класифікації територій і регіональних соціально-економічних систем згідно положень *NUTS*» забезпечили у даному дослідженні структурно-функціональну основу не лише задля здійснення порівняльного статистичного аналізу структурно-динамічних і структурно-функціональних характеристик територіальних систем України (розмежованих, у відповідності до *NUTS* за п'ятьма рівнями), а й обґрунтування (приведено за результатами вивчення науково-прикладних досліджень [4-6]) трьох нових класів кластерних округів каскадів регіонів, що запропоновано формалізувати при поєднанні сукупних потенціалів різної природи і когнітивно-інформаційних здатностей регіональної економіки в межах прогресивних, на думку авторів статті, конструкцій регіонів, ідентифікованих у вигляді нової інституціональної форми – каскадів регіональних соціально-економічних систем (засвідчено

з огляду на твердження, приведені й обґрунтовані у наукових працях [7; 8]). А, саме: 1) масштабної інваріантної спрямованості каскадів регіонів (МІСК); 2) бінарної спрямованості каскадів регіонів (БСК); 3) односпрямованих каскадів РСЕС.

Проте, заважаючи на бажану диверсифікацію ризиків, які існують в межах окремого типу каскадів, визнаємо, що односпрямовані каскади РСЕС доцільно, у подальшому, розвивати за принципами функціонування двох інших класів: МІСК та БСК. Тому, авторами дослідження і вирішено використовувати саме дворівневий поділ РСЕС України задля формування нової регіональної карти, що є обов'язковою вимогою, передбаченою у ст. 267 Розділу IV Угоди про асоціацію [3]. При цьому, визначення структурних елементів в межах цих двох класів каскадів та взаємозалежностей між компонентами певних РСЕС (залучених для розбудови певного типу спрямованості реалізації цільових функцій каскаду) було здійснено авторами статті у взаємозв'язку з п'ятьма сумісними і взаємопов'язаними із різноспрямованими регіональними процесами характеристиками (організаційно-економічними, техніко-технологічними, еколого- й соціально- економічними та зовнішньоекономічними), які ідентифіковані за використання принципів атестаційних основ їхньої результативності в межах суміжних регіонів держави (із залученням яких і запропоновано здійснити формалізацію певного каскаду РСЕС).

Отже, розмежування каскадів регіонів та кластерних округів слід здійснювати з урахуванням сучасних умов ринкової економіки та ресурсних обмежень, які існують в державі, тобто, вважаємо, що слід визнати таке, що: а) ринкові міжгалузеві та міжсуб'єктні відносини самі по собі не забезпечують оптимального розподілу виробництва та раціональне розміщення продуктивних сил; б) регіональна соціально-економічна політика (і, відповідно, стратегічний інструментарій управління забезпеченням соціальної, енергетичної, екологічної та економічної ефективності функціонування виробничо-господарської системи певного регіону) не може підмінити вже визнані ключові положення глобальних економічних змін та доцільність запровадження комунітарних інтеграційних об'єднань, запобігти/компенсувати недоліки і помилки національної структурної та регіональної соціально-економічної політики. При цьому, загальна економічна політика каскадів регіонів стає частиною структурної політики держави і, відповідно, регіональна промислова та адміністративно-територіальна політики визначатимуть оптимальні характеристики, а також середньо- і довгостроковий характер Стратегії сталого розвитку України та її регіонів.

Ґрунтуючись на попередніх наукових розробках [8-10] та зважаючи на вищевикладені концептуальні положення, авторами статті було проведено рейтингування регіональних соціо-економічних систем України за певними секторами регіональної економіки із розмежуванням за двома типам регіонів (на донори і реципієнти – табл. 1). Отже, встановлено, що кількість донорів РСЕС за класом БСК становить – 7, реципієнтів –

також 7. За класом каскадів масштабної інваріантної спрямованості (МІСК) існує, дещо, інша тенденція: каскадів донорів – 6, реципієнтів – 7. Середній рейтинг регіонів за двома каскадними формами (БСК – 14, МІСК – 13) – є узагальнюючим показником відносного розвитку, на який мають вплив сукупність чинників соціально-економічного розвитку усього каскаду. Варто відмітити і деяку неоднорідність у темпах розвитку окремих каскадів. Так, наприклад, в межах БСК – тобто, зокрема, Вінницького, а в межах МІСК – Київського каскаду, який має у своєму складі дві РСЕС донора та одного реципієнта. У той час, як Донецький каскад регіонів (БІС), а в межах формалізованих МІСК каскад регіонів – Харківський - повністю складається з реципієнтних РСЕС. Зазначене суттєво накладає свій відбиток загалом на розвиток і розподіл ресурсів в межах держави. Отже, серед каскадів бінарної спрямованості (табл. 2) найнижчий рівень (за обсягом ВР) – має Кримський БСК – тобто, становить – 61337,3 млн. грн., хоча, зважаючи на відносно невелику величину наявного населення, у підсумку, отримуємо ВРП на душу населення 26,06 млн. грн. У той же час, Вінницький каскад, у абсолютному виразі, перевершуючи Кримський каскад за показником ВРП на 38,0 %, у розрахунку на 1 особу – має лише 23,41 млн. грн. Лідируючу позицію за обсягами ВРП (на душу населення) займає Черкаський каскад, продукуючи відповідне значення на рівні – 34,27 млн. на одну особу. В абсолютному виразі за обсягом ВРП, абсолютним лідером є Донецький каскад (станом на кінець 2013 року), згенерувавши 216134,1 млн. грн. у 2013 році, по даному показнику відірвавшись від найближчого переслідувача, Черкаського регіону, аж на 70,1%.

Таблиця 1

Обґрунтування рейтингу регіональних соціально-економічних систем за базовими видами економічної діяльності в регіонах (у 2013 р.)*

Регіони/ області та каскадні форми регіональних соціально-економічних систем		Базові сектори регіональної економіки			Рейтингування РСЕС		
		Промисловість	Сільське господарство	Енергетичний потенціал, тис. т.у.п.	Сумарний рейтинг	Місце у рейтингу	Тип регіону
<i>Каскадні форми організації виробничо-господарської та міжрегіональної взаємодії Бінарної спрямованості</i>							
Івано-Франківський каскад (БСК)	Івано-Франківська	39	40	165,9	59	11	Р
	Закарпатська	67	43	88,1	68	4	Д
	Чернівецький	45	27	58,7	70	2	Д
	Тернопільська	44	33	129,4	57	13	Р
Черкаський каскад (БСК)	Черкаська	56	37	201,4	59	10	Д
	Полтавська	24	31	494,2	39	24	Р
	Кіровоградська	31	31	144,4	58	12	Р
Вінницький каскад (БСК)	Вінницька	62	30	127,5	71	1	Д
	Хмельницька	33	33	236,7	54	16	Р
	Житомирська	48	40	129,0	65	7	Д
Кримський каскад (БСК)	Комплекс АРК	40	30	235,0	60	9	Д
	м. Севастополь	48	33	58,7	71	2	Д

Регіони/ області та каскадні форми регіональних соціально-економічних систем		Базові сектора регіональної економіки			Рейтингування РСЕС		
		Промисловість	Сільське господарство	Енергетичний потенціал, тис. т.у.п.	Сумарний рейтинг	Місце у рейтингу	Тип регіону
Донецький каскад (БСК)	Донецька	51	32	2186,8	53	17	Р
	Луганська	32	28	1384,5	38	25	Р
<i>Узагальнений рейтинг значень системних характеристик сучасних БСК</i>		44	33	402,9	59	II	7 – Д 7 – Р
<i>Каскадні форми організації виробничо-господарської та міжрегіональної взаємодії масштабно інваріантної спрямованості</i>							
Львівський каскад (МІСК)	Львівська	35	33	402,9	52	19	Р
	Волинська	66	39	82,2	66	6	Д
	Рівненська	31	39	219,8	50	21	Р
Київський каскад (МІСК)	Територіальний комплекс м. Київ	86	33	2665,3	76	1	Д
	Київська	92	32	353,6	56	14	Р
	Чернігівська	61	36	116,7	67	8	Д
Одеський каскад (МІСК)	Одеська	81	32	189,0	72	3	Д
	Миколаївська	43	32	207,6	53	18	Р
	Херсонська	61	22	83,8	67	5	Д
Харківський каскад (МІСК)	Харківська	51	33	571,4	50	19	Р
	Сумська	49	31	181,3	55	15	Р
Дніпропетровський каскад (МІСК)	Дніпропетровська	49	26	2629,9	45	23	Д
	Запорізька	39	27	1003,5	49	20	Р
<i>Узагальнений рейтинг значень системних характеристик МІСК</i>		57	33	669,8	58	I	6 – Д 7 – Р

Джерело * Узагальнено та обраховано авторами статті за свідченнями, репрезентованими у економіко-статистичних консалтингових джерелах [11; 12]

Поміж каскадів масштабної інваріантності, найбільший обсяг ВРП на душу населення має Київський каскад, який із показником у 75,99 млн. грн. на душу населення, займає лідируючі позиції по всій Україні. Зазначене пояснюється специфікою української централізації фінансового та адміністративного потенціалу в межах столиці України (ВРП на душу населення становить на рівні 115,2 млн. грн.). Суттєву роль в Україні відіграє Дніпропетровський каскад, за показником ВРП на душу населення, він займає друге місце (44,8 млн. грн.), завдяки здобуткам Дніпропетровської області (з показником 51,2 млн. грн. 2014 року) і, слід відмітити, серед українських областей має найбільш явний вектор розвитку співробітництва з країнами ЄС (наведено авторами у табл. 3). За цими ж вимірами, було визначено Закарпатську (85,0%), Львівську (73,0%), Тернопільську (71,0%) та Волинську області (69,0%).

Також зазначимо, що ці дані приводяться у розрізі саме внутрішньообласного вектору розвитку міжнародного співробітництва. В межах країни, абсолютним лідером співробітництва з ЄС – є Донецька (6,4% від загально українського рівня), м. Київ (5,9%) та Дніпропетровська область (3,3%). Одночасно, засвідчимо, що вищезазначені області, хоч і займають лідируючі позиції стосовно експорту до країн ЄС, проте, останній не являється

Таблиця 2

Базові економічні регіональні показники розвитку каскадів бінарної та масштабної інваріантної спрямованості *

Регіони/ області та каскадні форми регіональних соціально-економічних систем України		Базові макроекономічні показники					
		Населення, тис. осіб		ВРП, млн. грн.		ВРП на душу населення, млн. грн.	
<i>Каскадні форми організації виробничо-господарської та міжрегіональної взаємодії бінарної спрямованості</i>							
Івано-Франківський каскад (БСК)	Івано-Франківська	3376,8	1382,1	97141,3	37434,6	28,76	27,08
	Закарпатська		1256,9		24014,6		19,10
	Чернівецький		908,5		15091,1		16,61
	Тернопільська		1073,3		20601		19,19
Черкаський каскад (БСК)	Черкаська	3705,8	1260,0	127014,1	36480,5	34,27	28,95
	Полтавська		1458,2		63410,1		43,48
	Кіровоградська		987,6		27123,5		27,46
Вінницький каскад (БСК)	Вінницька	4187,8	1618,3	98040,4	39492,3	23,41	24,40
	Хмельницька		1307,0		29704,4		22,72
	Житомирська		1262,5		28843,7		22,84
Кримський каскад (БСК)	Комплекс АРК	2353,1	1967,2	61337,3	51291,4	26,06	26,07
	м. Севастополь		385,9		10045,9		26,03
Донецький каскад (БСК)	Донецька	6583,4	4343,9	216134,1	158136	32,83	36,40
	Луганська		2239,5		57998,1		25,89
<i>Каскадні форми організації виробничо-господарської та міжрегіональної взаємодії масштабної інваріантної спрямованості</i>							
Львівський каскад (МІСК)	Львівська	4738,5	2538,4	118584	71167,4	25,03	28,04
	Волинська		1041,3		22857,5		21,95
	Рівненська		1158,8		24559,1		21,19
Київський каскад (МІСК)	Територіальний комплекс м. Київ	5661,2	2868,7	430190,5	330677	75,99	115,27
	Київська		1725,5		72332,6		41,92
	Чернігівська		1066,8		27180,9		25,48
Одеський каскад (МІСК)	Одеська	4637,4	2396,5	130991,9	73560,7	28,25	30,70
	Миколаївська		1168,4		34773,3		29,76
	Херсонська		1072,5		22657,9		21,13
Харківський каскад (МІСК)	Харківська	3870,2	2737,2	121709,9	92445,1	31,45	33,77
	Сумська		1133,0		29264,8		25,83
Дніпропетровський каскад (МІСК)	Дніпропетровська	5068,2	3292,4	227466,7	168731	44,88	51,25
	Запорізька		1775,8		58735,7		33,08

Джерело * тут і надалі, сформовано, обраховано і систематизовано у табличному вигляді авторами статті за свідченнями, приведеними у джерелах [13; 14]

головним їхнім партнером, і займає відповідно: 32,0%; 30,0% та 21,0% від загального обсягу експорту кожного з наведених регіонів держави.

Серед українських регіонів (наведено у табл. 4) найбільш спрямованими на країни СНД (у 2014 році) стали Харківська (57,0%), Сумська (56,0%) та Хмельницька (53,0%) області. Поруч із цим, необхідно відмітити, що серед країн СНД найбільшим торговим партнером (у всіх регіонах держави) виступає РФ, частка експорту до якої у структурі СНД коливається від 54,0% (Кіровоградська область) до 94,2% (Херсонська область). Таким чином, засвідчимо про визначальну роль РФ у структурі експорту товарів до СНД із усього переліку регіонів України, і тому, фактично, маючи на увазі збільшення частки експорту до СНД, необхідно розуміти критичне збільшення залежності РЕС України від ринків РФ.

Таблиця 3

Частка експорту української продукції за регіонами держави до країн ЄС у 2014 році (репрезентовано за убунанням) *

Регіони / області України	Частка експорту до країн ЄС у загальній структурі експорту країни, %	Частка експорту до країн ЄС із загального обсягу експорту регіону, %
Закарпатська область	1,78	85,0
Львівська область	1,53	73,4
Тернопільська область	0,42	71,1
Волинська область	0,70	69,4
Івано-Франківська область	0,40	52,0
Рівненська область	0,38	49,5
Чернівецька область	0,10	47,9
Луганська область	2,66	46,6
Житомирська область	0,39	39,7
Полтавська область	1,69	39,6
Херсонська область	0,22	36,9
Черкаська область	0,45	36,1
Донецька область	6,41	32,1
Хмельницька область	0,28	35,3
Чернігівська область	0,29	32,0
Вінницька область	0,35	31,9
м. Київ	5,96	30,0
Київська область	0,89	27,9
Одеська область	0,67	25,4
Дніпропетровська область	3,32	21,0
Запорізька область	1,38	23,2
Кіровоградська область	0,28	20,6
Сумська область	0,28	18,6
Харківська область	0,47	14,6
Миколаївська область	0,38	10,8
Крим	н/д	н/д
м. Севастополь	н/д	н/д

Таблиця 4

Частка експорту української продукції за регіонами держави до країн СНД у 2014 році
(репрезентовано за убунням)

Регіони/ області України	Частка експорту до країн СНД у загальній структурі експорту країни, %	Частка експорту до країн СНД із загального обсягу експорту регіону, %	Частка експорту до РФ у загальній структурі експорту країни, %	Частка експорту до РФ із загального обсягу експорту регіону
Харківська область	2,0	57,9	1,4	79,9
Сумська область	0,9	56,2	0,7	92,3
Хмельницька область	0,3	53,7	0,3	83,4
Луганська область	2,4	42,2	2,0	83,8
Житомирська область	0,4	40,1	0,3	83,5
Чернігівська область	0,4	39,6	0,2	63,9
Запорізька область	2,3	43,0	2,3	93,6
Миколаївська область	1,2	38,4	1,2	89,8
Вінницька область	0,4	32,8	0,2	72,2
Черкаська область	0,4	32,8	0,3	78,1
Чернівецька область	0,1	32,4	0,0	76,2
Київська область	1,0	31,3	0,8	84,3
Херсонська область	0,2	31,9	0,1	94,2
Дніпропетровська область	4,5	28,8	3,9	86,1
Волинська область	0,3	27,3	0,2	86,2
Рівненська область	0,2	28,5	0,2	89,8
Івано-Франківська область	0,2	27,1	0,1	83,5
Полтавська область	1,0	26,0	1,0	93,2
Донецька область	4,8	23,9	3,9	82,2
Кіровоградська область	0,3	22,6	0,1	54,6
Львівська область	0,4	19,2	0,2	70,0
м. Київ	3,7	18,5	2,6	73,1
Закарпатська область	0,3	19,1	0,3	94,2
Одеська область	0,3	11,0	0,2	85,3
Тернопільська область	0,1	18,3	0,0	86,9
АР Крим	н/д	н/д	н/д	н/д
м. Севастополь	н/д	н/д	н/д	н/д

Засвідчимо, що у зв'язку з сучасною фінансово-економічною кризою в Україні, а також, хронічними проблемами із зовнішньо-торгівельним балансом як в державі, так і в межах її регіонів, особливої ваги набуває проблематика у площині збільшення експортного потенціалу з метою покриття експортом імпорту продукції. Так, наприклад, визнаємо наступне: серед регіонів України, віднесених до бінарної спрямованості, найкращий показник покриття має Кіровоградська (352,0%) та Донецька (306,0%) області. Найгірші показники – у Закарпатській (63,0%), Чернівецькій (79,0%) та Івано-Франківській (81,0%) областях. У загальному, по каскадам зазначеної спрямованості – лідируючі позиції у Донецькому (270,0%) та Черкаському (231,0%) – проти значень покриття експорту імпорту продукції у Івано-Франківському (71,0%) каскаді.

Підтвердимо і наступний факт: серед каскадів масштабної інваріантності єдиним, що покриває імпорт експортом – є Дніпропетровський (189,0%). Проте, найнижчим є показник – у Київському каскаді – лише 46,0%. Для територіального комплексу м. Києва, загалом, складається унікальна ситуація: експортуючи вартість товарів і досягнувши другого місця в Україні за обсягами (12336 млн. дол. США), регіон – є найбільшим імпортером продукції (26677 млн. дол. США). Визнаємо наступне: така ситуація в столиці України – є, досить, показовою, так як більшість регіональних і транснаціональних компаній зареєстровані саме у м. Києві, тому свої зовнішні операції вони проводять саме через фінансову систему столиці, не накладаючи відбиток на регіональну статистику. Тому, відносна благополучність більшості інших каскадів не повинна вводити в оману загальний стан зовнішньоторгівельного сальдо по Україні, покриття якого загалом за 2014 рік становило 98,0%.

Висновки. Таким чином, певним чином підсумовуючи результати науково-прикладних розробок і системних досліджень авторів даної статті, слід визнати і підтвердити про таке: запровадження у практику державного і регіонального управління (в умовах ресурсних обмежень і постійного нарощення суспільно-політичних загроз) регіонального поділу соціально-економічних систем України, які засновані на принципах NUTS, на засадах реалізації домінант ущільнення виробничо-господарської і міжгалузеві взаємодії на комунітарних засадах дозволить досягнути в межах держави і її регіонах наступних цільових орієнтирів сталого розвитку:

а) поступового зменшення соціально-економічної нерівності розвитку РСЕС у відповідності до затверджених Концепцією Державної регіональної економічної політики цільових положень у контексті підвищення результативності управління забезпеченням економічної безпеки України;

б) генерування системних ознак і процесів забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку держави та її РСЕС шляхом підвищення економічної ефективності та збалансованості функціонування промисловості у регіонах;

в) забезпечення максимально ефективного регіонального управління обмеженими фінансовими, виробничими і природними ресурсами, що за умов стимулювання створення добровільних економічних територіальних об'єднань, дозволять створити умови задля вирішення специфічних місцевих завдань у контексті забезпечення збалансованого розвитку реального сектору регіональної економіки.

Поряд із вказаним вище, необхідно признати, що у межах досліджуваних регіонів, визначено регіони донори та реципієнти, а також, у подальшому, проведення

економіко-статистичних досліджень зовнішньоекономічних показників у контексті збільшення економічної активності та диверсифікації джерел фінансування процесів реформування і реструктуризації системи державного і регіонального управління, дозволить швидшими темпами розвивати каскади в контексті їхніх потреб.

Список використаної літератури

1. Потенціал сталого розвитку: цілі, проблеми та перспективи: Монографія [Текст] / [О. М. Алимов, О. О. Демешок, І. В. Драган, О. В. Гребенюк, І. М. Лицур, В. В. Микитенко. – Київ, Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку», 2014. – 172 с.
2. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» за № 2850-IV від 08.09.2005 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>
3. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та європейським союзом, європейським співтовариством, іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.
4. Худолей В. Ю. Політика забезпечення екологічної рівноваги та сталого людського розвитку в регіональних економічних системах України [Текст] / В. В. Микитенко, О. О. Демешок, В. Ю. Худолей // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць: щомісячний науковий журнал. – Київ: НДЕІ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, 2012. – № 11 (85). – С. 45-53.
5. Демешок О. О. Діагностика результативності промислового виробництва в регіоні при його інкорпорації у каскадні форми міжгалузевої взаємодії [Текст] / В. Ю. Худолей, О. О. Демешок // Культура народів Причорномор'я: Наук. фаховий журнал. – Сімферополь, ТНУ ім. В. І. Вернадського МОН України та Академії економічних наук України, 2013. – Вип. 1. – С. 31-36.
6. Микитенко В. В. Гео економічне позиціонування України: економічні інтереси в контексті сучасного класифікаційного аналізу директив ЄС та формалізації обсягів і масштабів зусиль [Текст] / О. О. Демешок, В. В. Микитенко / Економіка Криму: щоквартальний науково-практичний журнал. – Сімферополь, Вид-во ТНУ ім. В. Вернадського МОН України та Академії економічних наук України, 2014. – № 1 (46). – С. 8-13.

7. Худолей В. Ю. Досвід розроблення змісту та провадження узгодженої політики сталого розвитку складних систем на засадах забезпечення високої енергоефективності їхнього функціонування [Текст] / О. О. Демешок, В. В. Микитенко, В. Ю. Худолей // Інвестиції: практика та досвід: наукове фахове видання, 2012. – К., Чорноморський держаний університет ім. Петра Могили МОНмолодьспорту України, 2012. – № 20. – С. 23-33.
8. Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: Монографія [Текст] / О. М. Алимов, О. В. Гребенюк, О. О. Демешок, І. М. Лицур, В. В. Микитенко та ін. – Київ: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2014. – 529 с.
9. Микитенко В. В. Розбудова в Україні каскадних форм організації виробничо-господарської та міжгалузевої і міжрегіональної взаємодії / В. В. Микитенко, О. М. Алимов / Економічні та виробничо-економічні системи в координатах сталого розвитку: Монографія [Текст]; за ред. А. О. Касич, М. М. Хоменко. – Кременчук, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського МОН України, Кременчуцька міська друкарня, 2015. – 228 с. [С. 5-19].
10. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: Монографія [Текст] / [О. М. Алимов, І. К. Бистряков, О. В. Гребенюк, О. О. Демешок, І. В. Драган, Е. М. Лібанова, В. В. Микитенко, М. А. Хвесик та ін.; за ред. акад. НАН України Е. М. Лібанової, акад. НААН України М. А. Хвесика]. – Київ: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2014. – 776 с.
11. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.energy-index.com.ua/uk/ratings/2013/regions/>
12. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.energy-index.com.ua/uk/about/>
13. Статистичний збірник Регіони України 2014. – У 2-х частинах. – Ч. 1. – Державна служба статистики України. – Київ: ДССУ, 2015. – 303 с.
14. Статистичний збірник Регіони України 2014. – У 2-х частинах. – Ч. 2. – Державна служба статистики України. – Київ: ДССУ, 2015. – 735 с.

МИКИТЕНКО В. В., ГРЕБЕНЮК А. В. РЕГИОНАЛЬНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО И УПЛОТНЕНИЕ ПРОИЗВОДСТВЕННО-ХОЗЯЙСТВЕННОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В УКРАИНЕ: РАЗВИТИЕ КАСКАДНЫХ ФОРМ РЕГИОНАЛЬНЫХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ

Проведен сравнительный экономико-статистический и структурно-функциональный анализ структурно-динамических параметров и характеристик территориальных систем Украины. Выполнено обоснование целесообразности создания двух новых форм организации производственно-хозяйственной и межрегионального взаимодействия, то есть двух классов кластерных округов каскадов региональных промышленных комплексов (бинарной и масштабной инвариантной направленности). Развита базовые принципы регионального развития и усовершенствована устоявшаяся система классификации территорий и региональных социально-экономических систем на основе реализации используемой в странах ЕС концепции NUTS. Осуществлен анализ основных макроэкономических показателей развития регионов Украины в разрезе возможного деления на кластерные округа за показателями количества населения, масштабами промышленного потенциала, внешнеэкономической деятельности.

Ключевые слова: территориально-производственное распределение, система NUTS, ресурсное обеспечение, региональное развитие, каскадные формы организации производственно-хозяйственной и межрегионального взаимодействия, экспорт, импорт.

MYKYTENKO V. V., HREBENIUK A. V. REGIONAL COOPERATION AND SEALS INDUSTRIAL AND ECONOMIC INTERACTION IN UKRAINE: CASCADE REGIONAL DEVELOPMENT FORMS SOCIO-ECONOMIC SYSTEM

Conducted statistical, economical and structural-functional analysis of dynamic parameters and characteristics of regional systems of Ukraine. Completed feasibility study on the creation of two new forms economic and interregional cooperation - that is, two classes of cluster districts stages of regional industrial complexes (binary and scale invariant orientation). Developed the basic principles of regional development and improved classification system established territories and regional socio-economic systems based on implementation used currently in the EU concept NUTS. The analysis of the main macroeconomic indicators of Ukraine's regions in terms of separation of clustered county in

terms of population, industrial development, foreign trade activities of Ukraine.

Keywords: territorial-production distribution system NUTS, resource support, regional development, cascading forms of organization of production and economic and interregional cooperation, export, import.